

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

3. The Collection of the Connected Discourses -
Subcommentaries (3. Saṃyutta Nikāya - Tīkā)

1. Subcommentary on the Book with Verses
(1. Sagāthāvaggaṭīkā)

8. Connected Discourses with Vaṅgīsa (8. Vaṅgīsaṣaṃyuttaṃ)

PaliVerse

3. The Collection of the Connected Discourses - Subcommentaries

1. Subcommentary on the Book with Verses

8. Vaṅgīsaṃyuttaṃ

1. Nikkantasuttavaṇṇanā

209. Āḷaviyanti āḷavinagarasamīpe. Aggacetiyeṭi gotamakacetiyaḍḍhi uttamacetiye. Taṃ kira bhūmirāmaṇeyyakabhāvena manuññatāya padhānayuttatādisampattiyaṃ ca itaracetiyeḥi seṭṭhasammataṃ. Kappattherenāti “kappo”ti gottato āgatanāmo thero, saḥassapurāṇaṭṭhilaṇaṃ abbhantare ayaṃ mahāthero. Ohīnakoti thesesu gāmaṃ piṇḍāya pavittṭhesu viḥāre eva avahīnako tṭhito. Tattha kāraṇamāha “viḥārapālo”tiādi. Samalaṅkaritvāti samaṃ alaṅkārena alaṅkaritvā. Kusalacittaṃ viddhamseti pavattituṃ appadānavasena. Etasminti etasmiṃ rāge uppanne. “Ekasmi”nti vā pāṭho, ekasmiṃ visabhāgavatthuke rāge uppanne. Dhammo vāti mama citte uppajjanakato añño dhammo vā. Yena kāraṇena paro anabhiratiṃ vinodetvā idāneva abhiratiṃ uppādeyya, taṃ kāraṇaṃ kuto labbhāti yojanā, taṃ kāraṇaṃ natthīti attho, tassa abhāvakāraṇavacanāṃ.

Anagāriyanti agāravirahato anagāraṃ pabbajjā. Tattha niyuttattā anagāriyaṃ ka-kārassa ya-kāraṃ katvā, pabbajjanti attho. Ādhāvantīti hadayaṃ abhibhavitvā dhāvanti. Uggatānanti ulārānaṃ puttā. Tenāha “mahesakkhā rājaññabhūtā”ti. Uttamappamāṇanti saḥassapalaṃ samantāti samantato. Parikireyyunti vijjheyyuṃ. Etasmā saḥassāti yathāvuttā dhanuggahasahassato. Atirekatarā anekasahassā. Itthiyo olokanasitalapitaroditasare khipantiyo. Neva maṃ byādhayissanti neva maṃ nijjhāyissanti. “Byādhayissatī”ti pāṭhoti vuttaṃ “cāletuṃ na sakkhissatīti attho”ti. Dhamme samhīti sake santike patitṭṭhite sāsanaḍḍhamme. Tenāha “anabhiratiṃ vinodetvā”tiādi.

Magganti “maggo”ti vattabbe liṅgavipallāsena vuttaṃ. Tenāha “so hi nibbānassa pubbhāgamaggo”ti.

Nikkantasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Aratisuttavaṇṇanā

210. Viḥāragaruko kiresa theroti etena thero attano saddhivihārikaṃ vaṅgīsaṃ ovadituṃ anavasaro. Tena antarantarā tassa cittaṃ rāgo anuddhamsetīti dasseti. Sāsane aratinti sīlaparipūraṇe samathavipassanābhāvanāya ca anabhiratiṃ. Kāmaguṇesu ca ratinti pañcasu kāmakotṭṭhāsesu assādaṃ. Pāpavitakkanti kāmasaṅkappaṃ. Sabbākārenāti sabbe tadaṅgavikkhambhanasamucchindanākārena. Yathā mahantaṃ araṇṇaṃ vanathanti, evaṃ mahantaṃ kilesavanaṃ “vanatha”nti vuttaṃ.

Pathaviñca vehāsanti bhummatthe paccattavacanāṃ, tasmā pathaviyaṃ ākāse cāti attho. Tenāha “pathaviṭṭhita”ntiādi. Jagatīti ca pathaviyā vevacanāṃ. Tenāha “antopathaviya”nti. Parijīratīti sabbaso jaraṃ pāpuṇāti. Samāgantvāti ñāṇena samāgantvāti attho. Tenāha “mutattāti viññātattabhāvā”ti.

Paṭighapadena gandharasā gahitā ghāṇajivhānaṃ paṭihanānavasena pavattanato. Mutapadena phoṭṭhabbārammaṇaṃ gahitaṃ mutvā gahetabbato. Na lippatīti na makkhīyati.

Saṭṭhi-saddo cha-saddena samānatthoti “saṭṭhinissitā”ti padassa “chaārammaṇanissitā”ti attho vutto. Puthū adhammavitakkāti rūpavitakkādivasena bahū nānāvitakkā micchāsaṅkappā. Janatāya niviṭṭhāti mahājane patiṭṭhitā. Tesam vasenāti tesampi micchāvitakkānaṃ vasena. Na katthaci ārammaṇe. Kilesavaggagatoti kilesasaṅgaṇikaṃ upagato na bhavye, kilesavitakkā na uppādetabbāti attho. Duṭṭhullavacanāṃ kāmapaṭisaṃyuttakathā.

Dabbajātikoti dabbarūpo. Nepakkenāti kosallena. Nibbānaṃ paṭiccāti asaṅkhatadhātuṃ ārammaṇavasena paṭicca. Parinibbānakālanti anupādisesanibbānakālaṃ.

Aratisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Pesalasuttavaṇṇanā

211. Etesanti etesaṃ mahallakānaṃ. Na pāḷi āgacchati appaguṇabhāvato. Na ca pāḷi upaṭṭhāti, ekāya pāḷiyā sati pāḷigatiyā tathā tathā upaṭṭhānampi nesaṃ natthīti vadati. Na aṭṭhakathāti etthāpi eseṇa nayo. Sithiladhanitāditamtaṃbyañjanabuddhiṃ ahāpetvā uccāraṇaṃ padabyañjanamadhuratā. Atikkamitvā maññati aññe bhikkhū. Hīḷanavasena abhibhavitvā paṭibhānasutena attānaṃ paṇṇasati sambhāveti. Mānassa pavattitāya sahaṇātanissayādipaccayadhammā taṃsahabhudhammā. Mānavasena vipaṭṭisārī ahuvā. Mā ahoṣīti yojanā. Vaṇṇabhaṇananti parehi kiriyaṃānaṃ guṇābhithavaṃ. Akhiloti pañcacetokhilarahito. Nissesaṃ navavidhanti navavidhampi mānaṃ kassaci ekadesassapi asesato. Vijjāyāti aggamaggavijjāya. Accantameva samitatāya vūpasamitatāya samitāvī.

Pesalasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Ānandasuttavaṇṇanā

212. Rāgoti ettha āyasmato vaṅgīsassa rāgassa uppattiyā kāraṇaṃ vibhāvetuṃ “āyasmā ānando”tiādi vuttaṃ. Tanti ānandattheraṃ. Ārammaṇaṃ pariggahetunti kāyavedanādibhedaṃ ārammaṇaṃ satigocaraṃ. Asubhadukkhādito, rūpādiekekameva vā chaḷārammaṇaṃ aniccadukkhādito pariggaṇhituṃ paricchijja jānituṃ. Itthirūpārammaṇeti itthisantāne rūpasabhāve ārammaṇe.

Nibbāpananti nibbāpayati etenāti nibbāpanaṃ. Vipallāsenāti asubhe “subha”nti vipallāsabhāvaṇṇaṃ. Rāgaṭṭhāniyanti rāgupattihetu. Itṭhārammaṇanti subhārammaṇaṃ. Ettha ca itṭhārammaṇasīsena tattha itṭhākāraggaṇaṃ vadati. Tañhi vajjanīyaṃ. Paratoti avasavattanatthena aññato. Saṅkhārā hi “mā bhijjantū”ti icchitāpi bhijjanteva, tasmā te avasavattitā paro nāma, sā ca nesaṃ paratā aniccadassanena pākaṭā hotīti vuttaṃ “parato passāti aniccato passā”ti. Kāmaṃ vipassanā saṅkhāranimittaṃ na pariccajati saṅkhāre ārabbha vattanato, yesaṃ pana

nimittānaṃ aggahaṇena animittāti gahituṃ arahati, taṃ dassetuṃ “niccādīnaṃ nimittāna”ntiādi vuttaṃ. Salakkhaṇa-sāmaññalakkhaṇa-dassanavasena mānassa dassanābhisamayo, vipassanāya pahānābhisamayo. “Maggenā”ti vadanti, maggeneva pana asammohato pariññāpaṭivedhavasena dassanābhisamayo, pahānapaṭivedhavasena pahānābhisamayo. Rāgādisantatāyāti rāgādīnaṃ samucchadavasena paṭippassaddhivasena vūpasametabbato santabhāvena.

Ānandasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Subhāsitasuttavaṇṇanā

213. Aṅgīyanti hetubhāvena āgamabhāvena avayavabhāvena vā ñāyantīti aṅgāni, kāraṇāni, avayavā vāti āha “aṅgehīti kāraṇehi, avayavehi vā”ti. Viratiyo subhāsitaṃ vācāya pubbaṃ paṭiṭṭhitā hontīti musāvādāveramaṇiādayo tassā visesahetūti āha “musāvādā...pe... kāraṇānī”ti. Yasmā ariyavohārā visesato cetanāsabhāvā, tasmā vacīsucaritasamudāyassa saccavācādayo aṅgabhūtāti āha “saccavacanādayo cattāro avayavā”ti. Nissakkavacananti hetumhi nissakkavacanāṃ. Tenāha “samanuāgatā pavattā”ti. Vācā hi tāya viratiyā sammā anurūpato āgatā pavattāti “samannāgatā”ti vuccati. Karaṇavacananti sahayoge karaṇavacanāṃ. Tenāha “yuttā”ti. Sahajātāpi hi cetanā yathāsamādināya viratiyā sammā anurūpato yuttāti vattuṃ arahati.

Samullapanavācāti saddavācā, sā vuccatīti vācā nāma. Viññatti pana vuccati etāyāti vācā nāma, tathā virati cetanāvācā. Na sā idha adhippetāti sā cetanāvācā viññattivācā viya idha imasmiṃ sutte na adhippetā “subhāsita hotī”ti vacanato. Tenāha “abhāsitaḥ”ti. Suṭṭhu bhāsitaṃ sammā ñāyena bhāsitaṃ vacīsucaritabhāvato. Atthāvaḥanti hitāvahakālaṃ pati āha. Kāraṇasuddhanti yonisomanasikārena kāraṇavisuddhiṃ. Dosābhāvanti agatigamanādidosābhāvaṃ. Rāgadosādivinimuttañhi taṃ bhāsato anurodhavirodhavivajjanato agatigamanāṃ dūrasamugghāṭitamevāti. Anuvādavimuttāti apavādavirahitā. Sabbākārasampattiṃ dīpeti, asati hi sabbākārasampatiyaṃ anuvajjatāpi.

Kiñcāpi pubbe dhammādhīṭṭhānā desanā āraddhā, puggalajjhāsayato pana puggalādhīṭṭhānāya...pe... vacanametaṃ. Kāmañcetta “aññataraniddosavacana”nti avisesato vuttaṃ, “dhammaṃyeva bhāsati”tiādinā pana adhammadosādirahitāya vācāya vuccamānattā idhāpi subhāsitaṃ vācā adhippetāti. “Subhāsitaṃyevā”ti avadhāraṇena nivattitaṃ sarūpato dasseti “no dubbhāsita”nti iminā. Tenāha “tasseva vācaṅgassa paṭipakkhabhāsanānivāraṇa”nti. Paṭiyogīnivattanatto hi eva-saddo, tena piṣuṇavācāpaṭikkhepo dassito. “Subhāsita”nti vā iminā catubbidhaṃ vacīsucaritaṃ gahitanti “no dubbhāsitanti iminā micchāvācappahānaṃ dīpeti”ti vuttaṃ. Sabbavacīsucaritasādhāraṇavacanañhi subhāsitanti. Tena parabhedanādikāṃ asabbhādikañca bodhisattānaṃ vacanaṃ apisuṇādivisayanti daṭṭhabbaṃ. Bhāsitaḥ vacanālakkaṇanti bhāsitaḥ vacanassa sabhāvalakkaṇaṃ dīpetīti ānetvā sambandho. Yadi evaṃ nanu abhāsitaḥ paṭhamāṃ vatvā bhāsitaḥ pacchā vattabbaṃ yathā “vāmaṃ muñca, dakkhiṇaṃ gaṇhā”ti āha “aṅgaparidīpanatthaṃ panā”tiādi.

Paṭhamenāti “subhāsita”nti padena. Dhammato anapetanti attano paresaṅga hitasukhāvahadhammato anapetaṃ. Mantāvacananti mantāya pavattetabbavacanāṃ. Paññavā avikiṇṇavāco hi na ca anattāvaḥ vācaṃ bhāsati.

Itarehi dvīhīti tatiyacatutthapadehi. “Imehi khotiādīnīti karaṇe etaṃ upayogavacana”nti keci. Taṃ vācanti yathāvuttaṃ caturaṅgikaṃ. Yañca vācaṃ maññantīti sambandho. Aññeti ito bāhirakā ñāyavādino akkharacintakā ca. “Paṭiññāhetuudāharaṇūpanayanigamanāni avayavā vākyassā”ti vadanti. Nāmādīhīti nāmākhyātapadehi. Liṅgaṃ itthiliṅgādi vacanaṃ ekavacanādi. Paṭhamādi vibhatti atītādi kālaṃ. Kattā sampadānaṃ apādānaṃ karaṇaṃ adhikaraṇaṃ kammañca kārakaṃ. Sampattīhi samannāgatanti ete avayavādi ke sampādetvā vuttaṃ. Taṃ paṭisedhetīti taṃ yathāvuttavisesampi vācaṃ “imehi kho”ti vadanto bhagavā paṭisedheti. Kho-saddo hettha avadhāraṇattho. Tenāha “avayavādi”tiādi. Yā kāci asabhāvaniruttillakkaṇā. Sā milakkhubhāsā. Sīhaḷakenevāti sīhaḷabhāsāya pariyāpannena vacanena. Arahattaṃ pāpuṇiṃsūti saṃsāre ativiya sañjātasamvegā tannissaraṇe ninnapoṇamānasā hutvā vipassanaṃ ussukkāpetvā maggapaṭipāṭiyā arahattaṃ pāpuṇiṃsu.

Pātova phullitakokanadanti pātova saṃphullapadumaṃ. Bhijjiyateti nibbhijjiyati nibbhiggo jāyati. Manussattaṃ gatāti manussattabhāvaṃ upagatā.

Buddhantareti buddhuppādantare dvinnaṃ buddhuppādānaṃ antarā. Tadā hi paccekabuddhānaṃ sāsane, na buddhasāsane dippamāne.

Jarāya parimadditanti yathā hatthacaraṇādiāṅgāni sithilāni honti, cakkhādīni indriyāni savisayaggahaṇe asamattāni honti, yobbaṇaṃ sabbaso vigataṃ, kāyabalaṃ apagataṃ, satimatidhitiādayo vippayuttā, pubbe attano ovādapāṭikarā puttadārādayopi apasādakā, parehi vuṭṭhāpanīyasamvesanīyatā punadeva bālabhāvappatti ca honti, evaṃ jarāya sabbaso vimadditaṃ. Etanti sarīraṃ vadati. Milātachavicammanissitanti jiṇṇabhāvena appamaṃsalohitattā milātehi gatayobbanehi dhammehi sannissitaṃ. Ghāsamāmisanti ghāsabhūtaṃ āmiṣaṃ maccunā gilitvā viya paṭiṭṭhapetabbato. Kesalomādinānākuṇapapūritaṃ. Tato eva asucibhājanaṃ etaṃ. Sabbathāpi nissāratāya kadalikhandhasamaṃ.

Anucchavikāhīti sammāsambuddhassa anurūpāhi. Na tāpeyyāti cittañca kāyañca na tāpeyya. Tāpanā cettha sampati āyati ca visādanā. Na bādheyyāti “nābhibhaveyyā”ti padassa atthadassanaṃ. Apisuṇavācāvasenāti sabbaso pahīnapisuṇavācatāvasena. Pāpānīti lāmakāni nikiṭṭhakāni. Tenāha “appiānī”tiādi. Anādāyāti aggahetvā.

Sādhubhāvenāti niddosamadhurabhāvena. Amatasadisāti sadise tabbohāroti, kāraṇe vāyaṃ kāriyavohāroti āha “nibbānāmatapaccayattā vā”ti. Paccayavasena hi sā tadā dassanappavatti. Cariyāti cārittaṃ. Porāṇā nāma paṭhamakappikā, buddhādayo vā ariyā.

Paṭiṭṭhitāti niccalabhāvena aṭṭhiṃ katvā paccayāyattabhāvato avisaṃvādanakā. Ubhayathā paṭipattiṃ āha “attano ca paresaṇca atthe paṭiṭṭhitā”ti. Atthe diṭṭhadhammikasamparāyikādi hite paṭiṭṭhitattā eva dhamme avihimsādidhamme paṭiṭṭhitā. Anuparodhakaranti etena hitapariyāyoyaṃ attha-saddoti dasseti. Dhammikanti dhammato anapetaṃ, atthadhammūpasamhitā vā.

Nibbānappattiyāti nibbānappattiyatthaṃ. Dukkassa antakiriyāya antakaraṇatthaṃ. Yasmā buddho khemāya bhāsati, tasmā khemuppattihetuyā khemā, tasmā sā sabbavācānaṃ uttamāti evampettha attho daṭṭhabbo. Mantāvacanavasenāti sabbadosarahitavasena.

Subhāsitasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Sāriputtasuttavaṇṇanā

214. Vākkaraṇacāturiyato vacanaguṇahetūnaṃ pūriyā pūre bhavāti porī, tāya poriyā. Tenāha “akkharādiparipuṇṇāyā”ti. Avibaddhāyāti pittādīhi na vibaddhāya anupaddutāya. Tenāha “apalibuddhāyā”tiādi. Niddosāyāti atthato byañjanato vigatadosāya. Akkhalitapadabyañjanāyāti agalitapadabyañjanāya, atthassa viññāpaniyāti diṭṭhadhammikādiatthassa bodhane pariyattāya. Bhikkhunanti gāthāsukhatthaṃ rassam katvā vuttaṃ.

“Saṃkhittenapi deseti, vitthārenapi bhāsati”ti nayidaṃ paṭhamam uddisitvā tassa atthassa kittanavasena pavattitaṃ vacanaṃ sandhāya vuttaṃ. Sā hi vitthāradesanā eva hoti. Yā pana desanā kadāci dhammapaṭiggāhakānaṃ ajjhāsavayasena saṃkhitteneva dassetvā nikkhipati, yā ca kadāci vitthārena, tadubhayaṃ sandhāya vuttaṃ. Tenāha “cattārimānī”tiādi. Sabhāvamadhuro paccayavasena madhurataro hotīti dassetum “yathā”tiādi vuttaṃ. Vividhākāraṃ katvā dhammaṃ kathetum paṭibhātīti paṭibhānaṃ, desanāpakāraññaṃ. Tenāha “samuddato”tiādi. Odahantīti avajānanaśasena gamenti.

Sāriputtasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Pavāraṇāsuttavaṇṇanā

215. Tasmiṃ ahūti tasmiṃ ahanīti āha “tasmiṃ divase”ti. Anasanenāti sabbaso āhārassa abhuñjana. Sāsanikasīlena bāhirakaanasana vā upetā hutvāti yojanā. Vā-saddena khīrapānamadhusāyanādīnīpi saṅgaṇhāti. Pakārehi diṭṭhādīhi vāreti kāyakammādi ke sarāpeti gārayhe karoti etāyāti pavāraṇā, paṭipattivisodhanāya attano attano vajjasodhanāya okāsadānaṃ. Yasmā yebhuyyena vassamvuṭṭhehi kātabbā esā visuddhidesanā, tasmā vuttaṃ “vassamvuṭṭhapavāraṇāya. Visuddhipavāraṇātipi etissāva nāma”nti. Tadā tassa bhikkhusaṅghassa tuṇhībhāvassa anavasesatāyapi vaṇṇam dassetum pāliyaṃ “tuṇhībhūta”nti vuttanti āha “yato yato...pe... natthī”ti. Hatthassa kukkucātā asaṃyamo asampajaññakiriya hatthakukkucam. Tathā pādakukkucam veditabbaṃ, vā-saddo avuttavikappattho, tena tadaññesamabhāvo vibhāvīti daṭṭhabbaṃ.

Pañcapasādehīti pañcavaṇṇehi pasādehi. Vossaggattho yathāruci kiriyaṃ vossajjanaṃ. Pucchanattheti paṭikkhepamukheneva pucchanatthe nakāro, me kiñci kiriyaṃ vā vācasikaṃ vā na garahatha, kiṃ nu garahatha kāyavācāhīti attho. Keci “dvārānevā”ti dvārāsīsenā dvārappavattacariyaṃ vadanti. Visuddhipavāraṇāya adhippetattā yena pavāritaṃ, teneva visuddhīti ñāyati, yena na pavāritaṃ. Kiṃ nu taṃ avisuddhanti siyā kassaci puthujjanaśa āsaṅkā? Tannivāraṇatthamāha “no aparisuddhattā”ti. Manodvāraṃ parisuddham asucikārakaupakkilesānaṃ dūrīkatattā. Idāni etarahi buddhakāle. Etthāti manodvāraparisuddhiyaṃ.

Kāyavacīsamācāraparisuddhiyā paveditāya manosaṃmācāraparisuddhi atthato paveditāva hotīti “kāyikaṃ vā vācasikaṃ vā”iccevaṇha. Tathā hi vuttaṃ “kāyikaṃ vā vācasikaṃ vāti idaṃ catunnam arakkhiyattaṃ sandhāya thero āhā”ti. “Bhikkhave, pavāremi vo”ti bhikkhusaṅghavisayattā pavāraṇāya tattha bhikkhusaṅghena vattabbaṃ paṭivacanaṃ dento dhammasenāpati “bhikkhusaṅghassa bhāraṃ vahanto”ti vutto. Tenāha “na kho mayaṃ, bhante”tiādi. Arakkhiyānīti parānuvādato na bhāyitabbāni suparisuddhabhāvato.

“Anuppannassā”ti idaṃ adhippāyikavacananti tadadhippāyaṃ vivaranto
 “kassapasammāsambuddhato paṭṭhāyā”tiādimāha. Kassapasammāsambuddhatoti
 vibhatte nissakkaṃ, tasmā kassapasammāsambuddhato oranti atthoti. Aññenāti ito
 bhagavato aññena. Anuppāditapubbassāti parasantāne na uppāditapubbassa.
 Sasantāne pana paccekabuddhānaṃ vasena na uppāditoti na sakkā vattum.
 Samanuāgatāti sammā anu upagatā. Bhagavato sīlādayo guṇāti buddhabhūta
 guṇā adhippetāti āha “arahattamaggameva nissāya āgatā”ti. Sabbaguṇāti
 dasabalaññādayo sabbe buddhaguṇā. Bhanteti ettha itisaddo ādiattho. Tena
 “imesaṃ pana...pe... vācasikaṃ vā”ti yāvāyaṃ pālīpadeso, taṃ sabbaṃ gaṇhāti.
 Tenāha “idaṃ thero...pe... pavārento āhā”ti.

Yaṃ attano puññānubhāvasiddhaṃ cakkaratanaṃ nippariyāyato tena pavattitaṃ
 nāma, na itaranti paṭhamanayo vutto. Yasmā pavattitasseva anupavattanaṃ,
 paṭhamanayo ca taṃsadise tabbohāravasena vuttoti taṃ anādiyitvā dutiyanayo
 vutto. Dasavidhanti antojanasmiṃ, balakāye rakkhāvaraṇaguttiyā saṃvidhānaṃ,
 khattiyesu anuyuttesu, brāhmaṇagahapatikesu, negamajānapadesu,
 samaṇabrāhmaṇesu, migapakkhīsu adhammacārapaṭikkhepo, adhanānaṃ
 dhanānuppadānaṃ, samaṇabrāhmaṇe upasaṅkamitvā pañhapucchananti evaṃ
 dasavidhaṃ. Tattha gahapatike pakkhijāte ca visuṃ katvā gahaṇavasena
 dvādasavidhaṃ. Cakkavattivattanti cakkavattibhāvāvahaṃ vattaṃ. Yasmā yāthāvato
 pavattitaṃ, tadanurūpaṃ pana ñāyena yuttakena pavattitaṃ nāma hotīti āha
 “sammā nayena hetunā kāraṇenā”ti. Ubhatobhāgavimuttāti ubhayabhāgehi
 ubhayabhāgato vimuttāti ayamettha atthoti dasseti “dvīhi bhāgehi vimuttā,
 arūpā...pe... nāmakāyato”ti iminā. Tevijjādibhāvanti
 tevijjachaḷabhiññacetuppaṭisambhidabhāvaṃ. Paññāvimuttā hi taṃ tividhaṃ appattā
 kevalaṃ paññāya eva vimuttā.

Visuddhatthāyāti visuddhipavāraṇatthāya. Saṃyojanaṭṭhena saṃyojanasaṅkhāte
 ceva bandhanaṭṭhena bandhanasaṅkhāte ca. Vijitasaṅgāmanti yathā rāgādayo puna
 na sīsaṃ ukkhipanti, evaṃ ariyamaggasenāya vasena vijitasaṅgāmaṃ. Tenāha
 “vijitarāgadosamohasaṅgāma”nti. Mārabalassāti mārasenāya, mārasa vā
 sāmattihiyassa. Veneyyasatthanti vinetabbajanasamūhaṃ. Sakaṭādisatthasabhāgato
 vineyyova satthoti taṃ veneyyasatthaṃ. Sīlasārādiabhāvato antotuccho.

Pavāraṇāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Parosahassasuttavaṇṇanā

216. Sahassato paraṃ aḍḍhateyyabhikkhusataṃ tadā bhagavantaṃ payirupāsati
 āha “parosahassanti atirekasahassa”nti. Nibbāne kutoci bhayaṃ natthīti kutoci
 kāraṇato nibbāne bhayaṃ natthi asaṅkhatabhāvena sabbaso khemattā. Tenāha
 bhagavā - “khemañca vo, bhikkhave, dhammaṃ desessāmi khemagāminiñca
 paṭipada”ntiādi. Na kutoci bhayaṃ etasmiṃ adhigateti akutobhayaṃ, nibbānaṃ.
 Tenāha “nibbānappattassā”tiādi. Vipassito paṭṭhāyāti amhākaṃ bhagavato
 nāmasena isīnaṃ sattamabhāvadassanattaṃ vuttaṃ. Te hi tattha tattha sutte
 bahuso kittitā. Isīnanti vā paccekabuddhasāvakaabāhiraṅgāsīnaṃ sattamo uttaro
 seṭṭhoti attho.

Aṭṭhuppattivāsenāti kāraṇasamuttāhānavasena. Tadassa aṭṭhuppattiṃ vibhāvetuṃ “saṅghamajjhe”tiādi vuttaṃ. Paṭibhānasampannavācāya aññe īsati abhibhavatīti vaṅgīso. Tenāha “paṭibhānasampatti”ntiādi.

Kilesummujjanasatānīti rāgādikilesānaṃ rajjanadussanādinayehi savisaye ayoniso uttāhānāni. Yadi anekāni satāni, atha kasmā “ummaggapatha”nti? Vuttanti āha “vaṭṭapathattā pana patha”nti. Rāgadosamohamānadiṭṭhivasena rāgakhilādīni pañcakhilāni. Vibhajantanti vibhajānavasena kathentaṃ. Vibhajitvāti ñāṇena vivecetvā.

Amate akkhātetī amatāvahe dhamme desite. Dhammassa passitāro saccasampaṭivedhena. Asaṃhārā diṭṭhivātehi.

Ativijjhivāti paṭivijjhivā. Atikkamabhūtanti atikkamanaṭṭhena bhūtaṃ. Dasaddhānanti dasannaṃ upaḍḍhānaṃ. Tenāha “pañcanna”nti. Jānantenāti dhammassa sudullabhatam jānanta.

Parosahassasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Koṇḍaññasuttavaṇṇanā

217. Evaṃgahitanāmoti “aññāsi vata, bho, koṇḍañño”ti satthu vacanaṃ nissāya bhikkhūhi aññehi koṇḍaññanāmakehi visesanatthaṃ evaṃgahitanāmo. Dvādasannaṃ saṃvaccharānaṃ vasena cirassaṃ. Chaddantabhavaneti chaddantanāgarājabhavanaṭṭhāne. Paññavā mahāsāvako rattaññutāya. “Dasasahassacakkavāle devamanussānanti dasasahassacakkavāle devānaṃ, imasmiṃ cakkavāle devamanussānañcāti evaṃ dasasahassacakkavāle devamanussāna”nti vadanti. Aggantiādito. Tatthāti mandākinitīre.

Vassaggenāti vassapaṭipāṭiyā. Tanti aññāsikoṇḍaññattheraṃ. Mahābrahmānaṃ viya lokiyamanussā harāyanti. Pāmoḁkhabhūto āyasmā thero antarantarā tattha tattha janapade vasitvā tadanukkamena mandākinitīraṃ upagato, tasmā vuttaṃ - “icchāmaṃ, bhante, janapade vasitu”nti.

Ānubhāvasampannā dibbāyukā te hatthināgāti vuttaṃ “pubbe paccekabuddhānaṃ pāricariyāya kataparicayā”ti. Therassa saṅcaraṇaṭṭhāne āvaraṇasākhā haritvā apanetvā. Mukhodakañceva dantakaṭṭhañca ṭhapetīti saḷaladevadārukaṭṭhādīni aññamaññaṃ ghaṃsitvā aggim nibbattetvā jāletvā tattha pāsāṇakhaṇḍāni tāpetvā tāni daṇḍakehi vaṭṭetvā taḷākāsu udakasoṇḍisu khipitvā udakassa tattabhāvaṃ ñatvā nāgalatādantakaṭṭhaṃ upanento mukhodakañca ṭhapeti. Vattaṃ karotīti antokuṭiyā bahi ca pamukhepi aṅgaṇepi sākhābhaṅgehi sammajjanto vakkhamānanayena āhāraṃ upanento vattaṃ karoti.

Patiṭṭhappamāṇeti kaṭippamāṇe, ayameva vā pāṭho tāva mahantamevāti yāva mahantaṃ setapadumavanaṃ, tāva mahantameva. Eseva nayo rattakumudavanādīsu. Khādantā manussā. Pakkapayoghanikā viyāti supakkapayoghanaṃ viya. Ghanabhāvena pana pakkhittakhuḍdamadhu viya hoti. Tenāha “etaṃ pokkharamadhu nāmā”ti. Muḷānti setapadumānaṃ mūlaṃ. Bhisanti tesamyeva kandaṃ. Ekasmiṃ pabbeti ekekasmiṃ pabbantare. Pādaghaṭakanti doṇassa catubhāgo saṅṭhānato khuddako, tasmā pādaghaṭakappamāṇanti tumbamattaṃ. Soṇḍiāvāṇeti khuddakasoṇḍiyo ceva khuddakaāvāṇe ca.

Etaṃ bhojananti yathāvuttaṃ nirudakapāyasabhojanaṃ. Keci sañjānanti ye therā vuḍḍhatarā. Keci na sañjānanti ye navā acirapabbajitā.

Buddhānubuddhoti buddhassa anubuddho. Bāḷhavīriyoti catunnaṃ sammappadhānaṃ vasena ciraṇicitavīriyo. Tiṇṇaṃ vivekānanti kāyacittaupadhivivekānaṃ lābhīti yojanā. Catasso vadati vaṅgīsatthero sayamṇapaṭibhānaṃ, na sesābhiññānaṃ abhāvatoti āha “itarā”tiādi. Parisā sannisīdi nissaddabhāvena tuṇhī ahoṣīti attho. Anujānāpesīti paṭhamam attanā ñātaṃ upaṭṭhitaṃ attano parinibbānakālaṃ anu pacchā satthāraṃ jānāpesīti evaṃ ettha attho daṭṭhabbo.

Tanti āsāḷhipuṇṇamāya isipatane yaṃ dassanaṃ, yaṃ vā dukkaracariyāyaṃ tumhākaṃ upaṭṭhānaṃ ādito dassanaṃ, taṃ, bhante, paṭhamadassanaṃ. Onatavinatāti heṭṭhā upari ca onatā vinatā. Kampetvāti thokaṃ cāletvā dassanatthaṃ ekaninnādo tesam hatthināgānañceva nāgayakkhakumbhaṇḍānaṃ devatānañca saddena. Brahmāno devānaṃ adamsūti sambandho.

Sajjhāyamakamsu pasādanīyesu pasādavasena sannipatitaparisāya pasādajananatthaṃ bhagavati nikkhamitvāti bhagavati gandhakuṭito nikkhamitvā. Dharatiyevāti aduṭṭhataṃ patvā tiṭṭhateva.

Koṇḍaññasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Moggallānasuttavaṇṇanā

218. Paccavekkhatīti tesam ariyānaṃ cittaṃ attano ñāṇacakkhunā pati avekkhati paccavekkhati. Pabbatassāti isigilipabbatassa. Dukkhapāraṃ gatanti vaṭṭadukkhassa pāraṃ pariyantaṃ gataṃ. Sabbaguṇasampannanti sabbehi buddhaguṇehi ca sāvakaguṇehi ca paripuṇṇaṃ. Anekākārasampannanti rūpaghosalūkhadhammappamāṇikānaṃ sattānaṃ tehi tehi ākārehi sabbesañca anekehi anantāparimeyyehi pasīditabbākārehi samannāgataṃ. Te pana ākāra yasmā anaññasādhāraṇā buddhaguṇā eva, tasmā āha “anekahi guṇehi samannāgata”nti.

Moggallānasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Gaggarāsuttavaṇṇanā

219. Teti te devamanusse. “Sarīravaṇṇenāti sarīre chavivaṇṇenā”ti vadanti. Sarīravaṇṇenāti vā dhammarūpakāyaguṇena. “Yasasā”tipi pāṭho, so evattho. Vigatamaloti abbhāmahikādīhi vigatūpakkilesa. Bhāṇu vuccati pabhā, sātisayo bhāṇu etassa atthīti bhāṇumā. Sūriyoti āha “ādicco viyā”ti.

Gaggarāsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Vaṅgīsasuttavaṇṇanā

220. So kira vicaratīti sambandho. “Yathāyaṃ dīpo jambudīpoti jambunā paññāto, evāhampi tena jambunā paññāyissa”nti jambusākhā pariharitvā. Vādaṃ katvāti “imasmim vāde sace te parājayo hoti, tvaṃ me dāso hohi. Sace me parājayo, ahaṃ te bhariyā”ti evaṃ katikaṃ katvā. Vāde jayaparājayānubhāvenāti tathāpavattite vāde paribbājakassa jayānubhāvena ceva attano parājayena ca. Vayaṃ āgammāti sippuggaṇavayaṃ āgamma. Vijjanti mantam.

Nibbattagativibhāvanavasena chavasāsabhāvaṃ dūseti vināsetīti chavadūsakaṃ sippaṃ, tathāpavattaṃ mantapadaṃ. Attano ānubhāvenāti niraye nibbattasattassa sīsaṃ yattha katthaci t̥hitaṃ buddhānubhāvena ānetvā dassetvā. Khīṇāsavassa sīsanti paramappicchatāya kañcīpi ajānāpetvā araññaṃ pavisitvā parinibbutassa khīṇāsavassa chaḍḍitaṃ sīsakaṭṭhaṃ. Dassesīti attano ānubhāvena ānetvā dassesi.

“Tumhe, bho gotama, jānāthā”ti kāmāṃ vaṅgīso nibbattaṭṭhānaṃ sandhāya pucchati, bhagavā pana anupādisesanibbānaṃ sandhāya “āma, vaṅgīsa...pe... gatiṃ jānāmī”ti āha. Vuttañhetāṃ “nibbānaṃ arahato gati”ti. Vaṅgīso sayaṃ mantabalena gatipariyāpannassa gatiṃ jānanto bhagavantampi “ayampi tathā”ti maññaṃāno “mantena jānāsi, bho gotamā”ti āha. Bhagavā attano buddhaññaṃeva mantāṃ katvā dīpento “āma, vaṅgīsa, ekena manteneva jānāmī”ti āha. Mudhā eva dātabbanti amūliko. Anantarahitāya bhūmiyā sayanaṃ thaṇḍilaseyyā. Ādi-saddena sāyatatiyaṃ udakoroḥaṇabhūmiharaṇādiṃ saṅgaṇhāti. So taṃ...pe... arahattaṃ pāpuṇīti iminā vaṅgīsatthero pabbajitvā na cirasseva sukhāya paṭipadāya arahattaṃ patto viya dissati, na kho panetaṃ evaṃ daṭṭhabbaṃ, āyatiṃ thero pabbajitvā samathavipassanāsu kammaṃ ārabhitvāpi dukkhāya paṭipadāya tādisaṃ kālaṃ vītināmetvā arahattaṃ pāpuṇi. Tenāha -

“Nikkhantaṃ vata maṃ santaṃ, agārasmānagāriyaṃ;
Vitakkā upadhāvanti, pagabbhā kaṇhato ime”.

Āyasmato vaṅgīsassa anabhirati uppannā hoti, rāgo cittaṃ anuddhamseti,
“kāmarāgena ḍayhāmi, cittaṃ me pariḍayhatī”tiādi.

Vimuttisukhanti sabbaso kilesavimuttiyaṃ nibbāne ca uppannaṃ sampatiarahattaphalasukhaṃ paṭisaṃvedentoti yathāparicchinnaṃ kālaṃ pati sammadeva vedento anubhavanto. Kavinā kataṃ, tato vā āgataṃ, tassa vā idanti kāveyaṃ, tadevettha “kāveyya”nti vuttaṃ. Ye niyāmagataddasāti ye bhikkhū ariyā buddhānaṃ sāvakā phalaṭṭhabhāvena niyāmagatā ceva maggaṭṭhabhāvena niyāmadasā ca. Niyāmoti hi sammattaniyāmo adhippeto. Suāgamananti mama imassa satthuno santike āgamaṃ upagamaṃ, imasmiñca dhammavinaye āgamaṃ pabbajanaṃ upasampadā sundaraṃ āgamaṃ. Tattha kāraṇamāha “tisso vijjā”tiādi. Avuttampi gāthāya atthato gahitameva therassa chaḷabhiññabhāvato.

Vaṅgīsasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sāratthappakāsiniyā saṃyuttanikāya-aṭṭhakathāya

Vaṅgīsaṃyuttavaṇṇanāya līnatthappakāsanā samattā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 3. The Collection of the Connected Discourses - Subcommentaries. 1. Subcommentary on the Book with Verses. 8. Connected Discourses with Vaṅgīsa Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org